جایگاه خداشناسی در مبانی تربیت و رشد اسلامی

مقدمه

- دلیل تقدم توحید بر دیگر مبانی
  - توحید گام اول دعوت انبیاء به عنوان مربیان الهی
  - خدا محور ثابت برای تعیین یک نظام تربیتی
- راه رسیدن به معرفت الهی
  - قرآن
    - نسبت فلسفه و فهم قرآن
    - هشدار نسبت به تعصب و توقف
  - اهل بیت علیهم السلام
    - تفسیر بنا عرف الله
      - اهل بیت علیهم السلام، قلهٔ معرفت خدا
      - اهل علیهم السلام بهترین معرّف خدا
      - اطاعت از اهل بیت علیهم السلام لازمهٔ حقیقی بودن معرفت خدا

خداشناسی و خالقیت

- نسبت خالقیت و تربیت
  - خدا خالق ما و خالق همهٔ عالم است. تربیت، نقشهٔ ارتباط ما با عالم است. اگر خالق همه چیز نقشه‌ای برای این ارتباط داشته باشد، عقل حکم می‌کند که به نقشهٔ او اعتماد کنی
- توحید در خالقیت (خدا خالق همه چیز است)
- نسبت تربیت با ارادهٔ خالق مسبب الاسباب
  - ارادهٔ خدا بر همهٔ عالم در همهٔ امور حاکم است. وقتی ارادهٔ خالق تا این اندازه در متن خلقت حضور دارد، تربیت بدون فهم ارادهٔ خالق شدنی نیست. در اصل نقشهٔ تربیت، نقشهٔ فهم ارادهٔ الهی است
  - خدا فراتر از همهٔ اسباب، مسبب الاسباب است. پس نظام اسباب با آن اندازه شناختی که انسان از آن دارد دست خدا را نمی‌بندد
  - نسبت ارادهٔ خالق با ظلم در جهان
    - دنیا، دار ابتلاست. هر کسی به گونه‌ای امتحان می‌شود. بنا نیست، امتحان‌ها را ما تعیین کنیم
    - امتحان‌ها هم فردی است و هم اجتماعی. گاهی یک انسان امتحان می‌شود گاهی یک امت. گاهی یک امت کوچک، گاهی یک امت بزرگ
    - ظلم گاهی نتیجهٔ رد شدن ما در برخی از ابتلائات است. هم اصل ظلم و هم امتداد ظلم
    - بنا نیست خدا خودش سنت‌هایی را که قرار داده به هم بزند. ما درگیر زمانیم و عجول؛ خدا فرازمان است و حلیم
    - قیامت در هندسهٔ اندیشهٔ دینی، امتداد زندگی و به تعبیر دقیق‌تر جهش از زندگی پست به زندگی حقیقی است. پس قیامت در قضاوت ما باید نقش کلیدی داشته باشد. هم قضاوت دربارهٔ ظالم و هم مظلوم
- نسبت خالقیت با عبودیت و تربیت
  - تلازم پذیرش خالقیت با ربوبیت الهی و عبودیت در برابر خدای خالق
  - ضرورت تفکر روی خلقت برای تقویت روحیهٔ عبودیت
  - خالقیت خدا با ربوبیت او تلازم دارد. پذیرش ربوبیت خدا مسیر تولید علم را کن فیکون می‌کند
- خالقیت و خلقت هدف‌مند
  - حق بودن خلقت
  - نفی عبث، باطل و بازیچه بودن
  - ابتلا
  - علم و معرفت توحیدی
  - جزا در برابر عمل
  - رحمت
  - عبودیت
    - هویت انسان به قرار گرفتن در مسیر هدفی است که خدا برای او تعیین کرده بستگی دارد
    - نمی‌شود انسان و رفتارش، انسان و افکارش در تربیت و هویت او مؤثر باشد و کسی که شناختی از همهٔ ابعاد وجود انسان و جهان ندارد، نقشهٔ تربیت او را طراحی کند
    - نسبت شریعت با عبودیت و هویت انسان
      - یک. ما تکوینا مجبوریم که آفریده شویم. آفرینش ما در اختیار ما نیست
      - دو. ما تکوینا مجبوریم که به هدف بندگی آفریده شویم. انتخاب هدف خلقت در اختیار ما نیست
      - سه. هویت ما تکوینا به هدفی که برایمان تعیین شده گره خورده است. ما نمی‌توانیم از این وابستگی رها شویم
      - چهار. ما تکوینا مجبوریم برای رسیدن به هدف از راهی که خالق قرار داده برویم. انتخاب راه هم در اختیار ما نیست
      - پنج. ما تکوینا مجبوریم میان راه خدا و غیرخدا یکی را انتخاب کنیم. اصل انتخاب هم در اختیار ما نیست، ما مجبور به انتخابیم
      - شش. اگر کسی به این اجبارهای تکوینی قائل باشد، به یک جبر دیگری قائل می‌شود: ما مجبوریم برای رسیدن به هدف تن به شریعت خالق بدهیم
      - وقتی می‌گوییم هدف از آفرینش انسان عبودیت است، این یک قرارداد محض نیست. میان این هدف و خلقت رابطه‌ای حقیقی وجود دارد
      - نتیجه: شریعت در این منظر دیگر اعتباریات و قراردادهای خشک و خالی نیست. شریعت قوانین حقیقی برای رسیدن به هدف آفرینش است
- خالقیت و هدایت
  - یعنی خالقی که به حق خلق می‌کند و عبث و بیهوده خلق نمی‌کند، پس از خلق هدایت می‌کند؛ هم به صورت تکوینی و هم به صورت تشریعی
  - هدایت تکوینی یعنی آنکه خدا مسیر همهٔ عالم را طوری طراحی کرده که خلقت به مقصدش نائل شود. این هدایت اختیاری نیست
  - هدایت تشریعی به معنای نشان دادن صراط مستقیم و حق انتخاب دادن است

Presented with xmind